

MAA- JA METSÄTALOUSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 3/2005 vp

Valtioneuvoston kirjelmä ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi (ansastusdirektiivi)

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunnan puhemies on 3 päivänä tammikuuta 2005 lähettänyt valtioneuvoston kirjelmän ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi (ansastusdirektiivi) (U 77/2004 vp) käsiteltäväksi suureen valiokuntaan ja samalla määrännyt, että maa- ja metsätalousvaliokunnan on annettava asiasta lausuntonsa suurelle valiokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- ylitarkastaja Sauli Härkönen, maa- ja metsätalousministeriö

- tutkimusjohtaja Eero Helle, Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos
- toiminnanjohtaja Raimo Vajavaara, Metsästäjien Keskusjärjestö
- toiminnanjohtaja Juha Kairikko, Suomen Metsästäjäliitto ry
- toiminnanjohtaja Risto Rydman, Suomen Eläinsuojeluyhdistys
- projektivastaava Tapani Veistola, Suomen luonnonsuojeluliitto ry
- lehtori Martti Hahtola.

Lisäksi kirjallisen lausunnon on antanut

- Eläinlääkintä- ja elintarviketutkimuslaitos EELA

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ

Ehdotus

Perustuslain 96 §:n 2 momentin perusteella lähetetään eduskunnalle Euroopan yhteisöjen komission 30 päivänä heinäkuuta 2004 tekemä ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi kivutonta ansastusta koskevien standardien käyttöön ottamisesta eräiden eläinlajien osalta sekä ehdotuksesta laadittu muistio.

Ehdotuksen pääasiallinen sisältö

Direktiiviehdotuksen tarkoituksena olisi panna yhteisössä täytäntöön kansainvälisesti sovitut kivutonta ansastusta koskevat standardit eläinten hyvinvoinnin ja lajien suojelun edistämiseksi, kannustamiseksi ja lisäämiseksi välttämällä tarpeettoman kärsimyksen ja kivun aiheutuminen pyydetyille eläimelle.

Direktiiviehdotuksessa vahvistettaisiin kivutonta ansastusta koskevat standardit, pyyntimenetelmiä koskevat vaatimukset sekä eräiden luonnonvaraisten eläinlajien ansastuksessa käy-

tettävien pyyntimenetelmien testausta ja pyyntivälineiden varmentamista koskevat tekniset ohjeet. Direktiiviehdotus koskisi liitteessä I lueteltujen 19 luonnonvaraisen nisäkäslajin ansastuksessa käytettäviä pyyntivälineitä, joita käytetään luonnonvaraisten eläinten hallintaan, tuhoeläinten torjuntaan, nisäkkäiden kiinniotamiseen suojelutarkoituksessa sekä turkisten, nahan tai lihan saantiin. Ehdotuksessa pyyntivälineillä tarkoitettaisiin eläinten tappamiseen tai kiinniotamiseen suunniteltuja mekaanisia pyyntivälineitä. Suomessa direktiiviehdotus koskisi metsästyslain (615/1993) 5 §:n riistaeläinlajiluettelossa mainittuja 11 lajia (piisami, pesukarhu, kärppä, ilves, mäyrä, susi, supikoira, euroopanmajava, kanadanmajava, saukko ja näätä).

Direktiiviehdotuksen mukaan jäsenvaltioiden olisi nimettävä toimivaltaiset viranomaiset direktiivin täytäntöönpanemiseksi.

Direktiiviehdotuksessa lueteltujen 19 eläinlajin ansastuksessa voitaisiin 1 tammikuuta 2009 alkaen käyttää ainoastaan varmennettuja pyyntivälineitä. Siinä vahvistettaisiin niin ikään periaate, jonka mukaan kolmansissa maissa varmennettujen pyyntivälineiden käyttö sallitaan yhteisössä.

Jäsenvaltioiden olisi varmistettava, että käytössä ei ole 1 tammikuuta 2012 alkaen mitään pyyntimenetelmiä, jotka eivät ole kivutonta ansastusta koskevien standardien mukaisia. Direktiiviehdotuksessa täsmennettäisiin kivuttomia elävänä pyytäviä ja tappavia pyyntimenetelmiä koskevat edellytykset.

Direktiiviehdotus mahdollistaisi yleisiä velvoitteita koskevat poikkeukset. Poikkeaminen tapahtuisi toimivaltaisten viranomaisten antamalla päätöksillä.

Jäsenvaltioiden olisi varmistettava, että varmennetuiksi tulevat ainoastaan ne pyyntivälineet ja -menetelmät, jotka on testattu ja jotka ovat osoittautuneet kivutonta ansastusta koskevien standardien mukaisiksi. Jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten vastuulla olisi laatia näiden pyyntivälineiden osalta yhdenmukainen varmennusasiakirja, joka sisältää tarpeen mukaan kyseisten pyyntivälineiden käyttöä koskevat erityiset edellytykset ja rajoitukset.

Jäsenvaltioiden olisi varmistettava, että ansastajat ovat asiantuntevia ja että heillä on asiaan kuuluvat tiedot tai että he saavat koulutusta.

Jäsenvaltioiden olisi säädettävä seuraamusjärjestelmästä, jota sovelletaan direktiivin täytäntöön panemiseksi annettujen kansallisten säännösten rikkomiseen, ja toteutettava seuraamusten täytäntöönpanon varmistamiseksi kaikki tarvittavat toimenpiteet.

Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto suhtautuu komission ehdotukseen yleisiltä osiltaan myönteisesti. Valtioneuvosto katsoo, että direktiiviehdotuksen sisältö varmistaa sen, että Euroopan yhteisö täyttää kansainväliset velvoitteensa sovittujen kivutonta ansastusta koskevien standardien osalta. Lisäksi valtioneuvosto pitää hyvänä, että tavoitteena on kansainvälisesti sovittujen kivutonta ansastusta koskevien standardien täytäntöönpano eläinten hyvinvoinnin ja lajien suojelun edistämiseksi, kannustamiseksi ja lisäämiseksi välttämällä tarpeettoman kärsimyksen ja kivun aiheutuminen pyydetyille eläimille. Valtioneuvosto katsoo kuitenkin, että direktiiviehdotuksella ei saisi muuttaa sitä, mitä Kanadan ja Venäjän federaation kanssa neuvoston päätöksellä 98/142/EY tehdyssä sopimuksessa säädetään.

Ehdotuksen 5 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on 1 päivästä tammikuuta 2012 alkaen varmistettava, että käytössä on ainoastaan liitteessä II vahvistettujen kivutonta ansastusta koskevien standardien mukaisia pyyntimenetelmiä. Tältä osin direktiiviehdotusta tulisi kuitenkin muuttaa sopimuksen mukaiseksi, koska sopimuksessa säädetään vastaavan aikarajan suhteen pyyntivälineistä eikä pyyntimenetelmistä.

Ehdotuksen 6 artiklan 1 kohdan mukaan toimivaltaiset viranomaiset voivat tapauskohtaisesti myöntää eräistä velvoitteista poikkeuksia edellyttäen, ettei niitä sovelleta tavalla, joka haittaisi direktiivin tavoitteen saavuttamista. Näitä poikkeuksia voitaisiin myöntää tapauskohtaisesti mm. yksittäisten henkilöiden valmistamien ja käyttämien sellaisten pyyntivälineiden tapauskohtaiseksi sallimiseksi, jotka ovat

toimivaltaisten viranomaisten hyväksymien mallien mukaiset. Tämä direktiiviehdotuksen 6 artiklan 1 kohdan f alakohdassa oleva poikkeusperuste on kuitenkin asiasisällöltään täysin toisenlainen kuin mitä sopimuksessa on tarkoitettu. Sopimuksessa vastaavasta asiasta säädetään siten, että yksittäisiä henkilöitä ei estetä valmistamasta ja käyttämästä ansoja edellyttäen, että tällaisten ansojen mallit ovat toimivaltaisten viranomaisten hyväksymiä. Direktiiviehdotus johtaisi tältä osin Suomessa tilanteeseen, jossa toimivaltaiset viranomaiset tekisivät vuosittain

huomattavan paljon yksittäisiä henkilöitä ja heidän yksittäisiä pyyntilaitteiden käyttökertojaan koskevia poikkeuslupapäätöksiä, koska käytettävät pyyntilaitteet ovat pääsääntöisesti yksittäisten henkilöiden itsensä valmistamia. Direktiiviehdotusta tulisikin muuttaa tältä osin sopimuksen mukaiseksi. Muutoksella yksinkertaistettaisiin lupamenettelyä. Muutoksella ei myöskään vaarannettaisi yhteisön velvoitteita sopimuksen suhteen, koska käytettävien pyyntivälineiden mallien olisi kuitenkin oltava toimivaltaisten viranomaisten hyväksymiä.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Direktiiviehdotuksen tarkoituksena on panna yhteisössä täytäntöön kansainvälisesti sovitut kivutonta ansastusta koskevat standardit eläinten hyvinvoinnin ja lajien suojelun edistämiseksi, kannustamiseksi ja lisäämiseksi välttämällä tarpeettoman kärsimyksen ja kivun aiheutuminen pyydetylle eläimelle. Valiokunta pitää myönteisenä direktiivin pääpyrkimystä edistää mainittuja tavoitteita.

Valiokunta toteaa, että sopimusta sovelletaan 19 luonnonvaraisen maalla tai osittain vedessä elävän nisäkäslajin ansastuksessa käytettyihin, tappamiseen tai kiinniottamiseen tarkoitettuihin, mekaanisiin pyyntivälineisiin, joita käytetään luonnonvaraisten eläinten suojeluun ja hoitoon, tuhoeläinten valvonta mukaan lukien, turkisten, nahan tai lihan saantiin ja nisäkkäiden kiinniottamiseen suojelutarkoituksessa. Sopimuksen mukaan käytettävät pyyntimenetelmät on testattava määriteltyjen standardien mukaisesti, jotta varmistetaan pyydettyjen eläinten hyvinvoinnin riittävä taso. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että hyvinvointi-sana soveltuu huonosti käytettäväksi ansastusta koskevassa asiayhteydessä. Ansastuksen ollessa kyseessä tulisikin käyttää ilmaisua "tarpeettoman kivun välttäminen".

Suomen riistalajistosta direktiivi koskisi pii-samia, pesukarhua (ei tavata maassamme luonnonvaraisena tällä hetkellä), kärppää, ilvestä,

mäyrää, sutta, supikoiraa, euroopanmajavaa, kanadanmajavaa, saukkoa ja näätä. Vain osaa näistä eläimistä saa ansastaa Suomessa. Toisaalta nykyisten säädösten mukaan Suomessa saa ansastaa lisäksi (lähinnä loukuilla) kettua, tarrattua naalia, minkkiä, hilleriä ja merihylkeitä (halli ja itämerennorppa). Valiokunta pitääkin tärkeänä, että säädösten hyväksynnässä ja toimeenpanossa tämä kaksijakoisuus otetaan huomioon, sillä pyyntimenetelmät ja -laitteet eivät ole kaikissa tapauksissa lajiselektiivisiä. Samalla valiokunta korostaa myös sitä, että ansastuksessa tulee ensisijaisesti käyttää elävänä pyytäviä pyyntimenetelmiä.

Käsiteltävänä oleva direktiiviehdotus koskisi maamme riistaeläinten osalta käytännössä merkittävimmin supikoiran, näädan ja mäyrän pyytämistä muuten kuin ampumalla. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että pienpetojen pyynti on tärkeä ja perusteltu riistanhoitomuoto, varsinkin joissakin erityiselinympäristöissä, joissa syystä tai toisesta luonnottomasti runsastuneet pienpetokannat voivat aiheuttaa huomattavaa kuolleisuutta saaliseläinkannoille. Tällaisia ympäristöjä ovat mm. erilaiset kosteikot, jotka ovat monien vesilintulajien pesimisalueita. Erityisen suurta tuhoa pienpedot voivat aiheuttaa lintujen pesimäyhdyskunnissa. Suomalaiselle ansastukselle on tyypillistä, että harrastajia on paljon (joitakin kymmeniä tuhansia), mutta yksittäisillä pyytäjillä on keskimäärin vähän anso-

ja. Pienpetokannan säätelämiseksi on oleellista, että pyyntipaine on mahdollisimman kattavaa ja jatkuvaa. Selostettu maamme pyyntijärjestelmä, jossa pyydykset ovat yleisesti itse tehtyjä, palvellekin hyvin sanottuja tavoitteita.

Edellä esitettyyn viitaten valiokunta pitää erittäin tärkeänä, ettei direktiivi estä eikä vähennä maallemme tunnusomaisen ansastuksen harjoittamista. Tämän vuoksi on välttämätöntä, että pyyntiä voi harjoittaa itse tehdyillä, hyväksytyjen mallien mukaisilla pyydyksillä. Tähän liittyen valiokunta kiinnittääkin valtioneuvoston kirjelmän mukaisesti huomiota siihen, että direktiiviehdotuksessa on poikettu varsinaisen sopimuksen sisällöstä tiukentamalla ehtoja ansojen valmistukselle ja käytölle. Varsinaisen sopimuksen alaviitteessä todetaan, että "osapuolet ovat yhtä mieltä siitä, että 7 artiklassa ei esitetä yksittäisiä henkilöitä valmistamasta ja käyttämästä ansoja edellyttäen, että tällaisten ansojen mallit ovat asianomaisen toimivaltaisen viranomaisen hyväksymiä." Direktiiviehdotuksen 6 artiklan 1 kohdassa lähdetään kuitenkin siitä, että toimivaltaiset viranomaiset voisivat tapauskohtaisesti myöntää poikkeuksia eräistä velvoitteista edellyttäen, ettei niiden soveltaminen haittaisi direktiivin tavoitteiden saavuttamista. Poikkeuksia voitaisiin myöntää mm. yksittäisten henkilöiden valmistamien ja käyttämien sellaisten pyyntivälineiden tapauskohtaiseksi sallimiseksi, jotka ovat toimivaltaisten viranomaisten hyväksymien mallien mukaisia. Jokainen pyyntiväline, esimerkiksi itse valmistettu eläimen elävänä pyytävä supiloukku, tarvitsisi siten jokaista käyttökertaa varten erillisen luvan. Tämä merkitsisi vuosittain hyvin suurta määrää lupapäätöksiä ja olisi muutenkin Suomen oloihin huonosti soveltuva menettely. Valiokunta katsookin valtioneuvoston kannan mukaisesti, että tämä direktiiviehdotukseen sisältyvä lupaehtojen tiukennus tulee poistaa. Näin voidaan estää maamme ansastuksen tyrehdyttävän lupamenettelyn muodostuminen vaarantamatta kuitenkaan sopimuksen velvoitteita, koska käytettävien pyyntivälineiden on joka tapauksessa oltava toimivaltaisten viranomaisten hyväksymien mallien mukaisia.

Valiokunta kiinnittää myös huomiota siihen, että direktiiviehdotuksessa esitetään pyyntivälineiden testauksessa käytettäväksi eläviä eläimiä. Valiokunta katsoo, että elävien eläinten sijaan tulee käyttää ns. teknistä testaamista, jossa tappavien pyyntivälineiden osalta voidaan mitata pyyntivälineen iskun voimakkuus ja nopeus sekä käyttää tarvittaessa kuolleiden eläinten ruhoja patologisten vaikutusten selvittämiseen. Näin testaaminen olisi myös luotettavampaa, halvempaa ja paremmin mitattavissa sekä myös paremmin yhdenmukaistettavissa eri maissa. Valiokunta katsoo lisäksi, että ansoja testattaessa tai eläimiä pyydetessä tutkimus- tai merkitsemistarkoituksessa tulee noudattaa koe-eläinlupakäytäntöä.

Direktiiviehdotuksessa esitetään jäsenvaltioiden varmistavan, että ansastajat ovat asiantuntevia ja että heillä on asiaan kuuluvat tiedot ja että he saavat tarpeellisen koulutuksen. Keinoiksi esitetään erillisen koulutuksen vaatimista ja erillisen todistuksen antamista henkilöille, jotka tulisivat saamaan oikeuden käyttää direktiivin soveltamisalaan kuuluvia välineitä ja menetelmiä. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että tässä suhteessa Suomessa vallitseva tilanne poikkeaa selvästi yleiseurooppalaisesta tilanteesta, sillä maassamme on ollut jo vuodesta 1964 lähtien käytössä pakollinen metsästäjäutukinto, jota on koko ajan kehitetty. Suomessa metsästäjäutukintoon ja -koulutukseen sisältyy jo nyt opetusta elävänä pyytävien ja heti tappavien pyyntivälineiden käytössä. Maamme erikoisuus on lisäksi se, että kaikille maamme 300 000 metsästäjälle toimitetaan kuusi kertaa vuodessa Metsästäjä/Jägaren-lehti, joka on riista-alan koulutus- ja valistuslehti. Lehden avulla ylläpidetään metsästäjien ammattitaitoa ja välitetään metsästäjille jatkuvasti tietoa muun muassa pienpetojen metsästyksestä, käytettävistä pyyntivälineistä samoin kuin pyyntivälineiden käyttämisestä. Lisäksi riistanhoitopiirit ja riistanhoitoyhdistykset järjestävät paljon erilaisia koulutustilaisuuksia, joiden aiheina ovat pienpetojen metsästyksen käytettävät pyyntivälineet. Valiokunta katsoo, että metsästäjäutukinto varmistaa direktiiviehdotuksen vaatimuksen siitä, että ansastajat ovat

asiantuntevia ja että heillä on asiaan kuuluvat tiedot. Metsästäjätutkinnosta annettava todistus muodostaa jo nyt sellaisen todistuksen, jota direktiiviehdotuksessa tarkoitetaan ja jonka perusteella voidaan oikeuttaa henkilö käyttämään direktiivin soveltamisalaan kuuluvia välineitä ja menetelmiä.

Lausunto

Lausuntonaan maa- ja metsätalousvaliokunta ilmoittaa,

että valiokunta yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan painottaen edellä esitettyjä näkökohtia.

Helsingissä 1 päivänä maaliskuuta 2005

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Sirkka-Liisa Anttila /kesk
vpj. Harry Wallin /sd
jäs. Nils-Anders Granvik /r
Pertti Hemmilä /kok
Matti Kauppila /vas (osittain)
Esko Kiviranta /kesk
Risto Kuisma /sd

Lauri Kähkönen /sd
Esa Lahtela /sd
Jari Leppä /kesk (osittain)
Minna Lintonen /sd
Reijo Paajanen /kok
Erkki Pulliainen /vihr
vjäs. Susanna Haapoja /kesk (osittain).

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Carl Selenius.